

Mottagare Kulturdepartementet
Dnr Ku 2020/01895

Yttrande över Förslag till handlingsprogram för bevarande av samiska språken

Sammanfattning

Region Norrbotten är förvaltningsområde för samiska.

Region Norrbotten välkomnar alla initiativ till att öka kunskapen om samer och som aktivt bidrar till att utveckla de samiska språken.

Region Norrbotten ställer sig överlag positiv till handlingsprogrammet men vissa förslag är svåra att överblicka och bedöma på vilket sätt det kan komma att påverka regionens arbete i framtiden. Region Norrbotten lämnar synpunkter inom handlingsprogrammets områden: lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras, språkliga resurser och språklig infrastruktur, en fungerande utbildningskedja och kultur bär språk – språk bär kultur.

Region Norrbottens synpunkter

1. Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras

Region Norrbotten ser inga hinder i att harmonisera lagstiftningen vad gäller samiska språk med Norge och Finland så att förutsättningarna för språkutveckling kan bedrivas gemensamt om det underlättar den samiska språkutvecklingen. Om detta görs bäst genom en särskild samisk språklag kan regionen i nuläget inte bedöma. Sametinget, som ansvarig för samiska språk, bör dock få de resurser som behövs för att genomföra ett effektivt och bra språkarbete för att bevara och utveckla de samiska språken.

Vad gäller *artikel 13 Ekonomiska och sociala förhållanden 2.c* i den Europeiska språkstadgan om vård och omsorg i förhållande till de samiska språken så behöver det tydliggöras dels vad åtagandet innebär, dels vad konsekvenserna blir om artikeln ratificeras då den kan tolkas som att samisktalande vård- och omsorgspersonal alltid ska erbjudas. Samer har rätt till service på samiska i kontakt med hälso- och sjukvården och kan inte det tillgodoses har du rätt till tolk. På hälsocentralen i Jokkmokk har regionen en samisk resursenhet med syfte att stötta övriga verksamheter i regionen med samisk kulturkompetens. Regionens bedömning är att det är orealistiskt att förvänta sig att möta samisktalande vårdpersonal i varje vårdkontakt.

Region Norrbotten anser att förslaget om kartläggning av de samiska språken är intressant ur aspekten att det finns ett behov av mer kunskap om språk-

kanvändandet samt möjlighet att mäta om de insatser som gemensamt genomförs påverkar utvecklingen. Att kartläggningen görs med viss frekvens är avgörande för att följa utvecklingen över tid.

Region Norrbotten konstaterar att det samiska självbestämmandet även bör inkludera det samiska kulturarvet. Om förvaltningsansvaret flyttas över till Sametinget bör det ske i dialog och samverkan med de myndigheter och institutioner som idag på olika sätt förvaltar samiska kulturarv. I det arbetet bör det beaktas att samer bor i hela Sverige och att även samer utanför Sápmi bör ha möjlighet att ta del av sitt samiska kulturarv.

2. Språkliga resurser och språklig infrastruktur

Region Norrbotten beklagar att utvecklingen av nationella språkcentrum för de samiska språken stannat av. Regionen ser ett stort behov av språkcentrum för att bevara och utveckla de samiska språken och arbetet med att etablera språkcentrum i lule- och nordsamiskt område bör genast återupptas och enligt förslaget etableras i Jokkmokk och Kiruna. Regionen har tittat på utvärderingen av språkcentrum som konstaterar att lokal förankring och inkluderande arbetssätt är framgångsfaktorer i revitaliseringsarbetet. Därför är förslaget om att även etablera regionala och lokala språkresurscentrum extra intressant. Om det finns ett intresse bland förvaltningskommunerna i Norrbotten att etablera språkresurscentrum vill regionen aktivt arbeta för att det ska bli verklighet. Många förvaltningskommuner i Norrbotten är små och har knappa resurser till en etablering av det slaget och regionen ser det som nödvändigt att statliga medel avsätts för en sådan utveckling. En prioriterad fråga för regionen är att utveckla den kulturella infrastrukturen på det samiska området.

Region Norrbotten har i uppdrag enligt minoritetslagen (2009:724) att ta fram information som riktar sig till allmänheten på de nationella minoritetsspråken vilket inkluderar samiska. Tillgången till kvalificerade tolkar och översättare är avgörande för att regionen ska kunna leva upp till lagens krav. Situationen idag är utmanande då upphandlade översättningsbyråer sällan kan möta efterfrågan på önskade översättningar och det som levereras är av bristande kvalitet. Förslaget att på statlig nivå upphandla översättare med fastlagda ramavtal för dessa tjänster är intressant då det bidrar till att skapa bättre förutsättningar för tolkar och översättare. Region Norrbotten saknar förslag kring digitala språkstöd som kan vara till hjälp för vårdpersonal när det inte finns möjlighet att ta in tolk.

3. En fungerande utbildningskedja

Region Norrbotten konstaterar att det är viktigt att utbildningskedjan fungerar för de som talar och vill lära sig samiska. För regionen är tillgången till personal med språk- och kulturkompetens avgörande, därför måste arbetet med kompetensförsörjning vara strategiskt och långsiktigt. Det är viktigt att det finns utbildningsmöjligheter i samiska och möjlighet att komplettera yrkesutbildningar med språkstudier i samiska. För att ytterligare uppmuntra samer att utveckla sitt eget språk bör stipendier för studier i samiska, mentor-

och lärlingsprogram och lönetillägg för de som talar samiska i sitt arbete införs, enligt handlingsprogrammets förslag.

Åtgärdsförslaget att ta fram uppdragsutbildningar inom vuxenutbildningen med inriktning på vård – och omsorgsyrken med samiskspråkig kompetens är därför intressant. Regionen stödjer även förslaget att Myndigheten för yrkeshögskolan får i uppgift att göra en samlad analys på arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkeshögskolan avseende samisk språk- och kulturkompetens. Nätverket för samisk hälsa nämns som en viktig dialogpart och Region Norrbottens vill gärna bidra i ett sådant arbete.

Region Norrbotten delar idag ut *Giellaskurppo*, språkpaket till nyblivna föräldrar, i samverkan med Regionbibliotek Norrbotten och barnhälsovården. Detta görs inom arbetet Barnens första språk där Regionbibliotek Norrbotten i samverkan med Norrbottens kommunala folkbibliotek delar ut en bok till alla barn. Boken kan man få på flera samiska språk. Efterfrågan på det samiska språkpaketet har varit stor trots att det under lång tid inte varit tillgängligt på grund av en revidering. Region Norrbotten har även mottagit förfrågningar från hela landet vad gäller språkpaketet, men har inte haft möjlighet att tillhandahålla det för andra än föräldrar i Norrbotten. Att komplettera arbetet med *Giellaskurppo* med att utbilda föräldrar i språkinläring och strategier samt snabbkurs i samiska är ett intressant förslag. Att utbildningsinsatserna är webbaserade så att det kan nå så många föräldrar som möjligt är viktigt. Regionen ser positivt på att en statlig aktör får huvudansvar för språkstöd till föräldrar. Det bör även gälla andra utbildningssatsningar då det är bättre och effektivare att kraftsamla tillsammans.

4. Kultur bär språk – språk bär kultur

Kulturarvsfrågan diskuteras under första åtgärdsförslaget.

Samisk kultur är en unik del av Norrbottens kulturliv och har en stor plats i Norrbottens kulturplan. Regionen ser positivt på att Sametinget får ta plats i Statens kulturråds samverkansråd inom ramen för kultursamverkansmodellen då regionen tror att det kan bredda kulturrådets kunskap om samiska förhållanden samt förutsättningarna för ett aktivt kulturliv i Sápmi och i förlängningen Norrbotten. Redan idag samverkar Region Norrbotten med Sametinget och har, förutom egna samråd, gemensamma samråd med Kulturrådet och övriga regioner i Sápmi.

Region Norrbotten ställer sig bakom Giron Sámi Teáhters önskemål om att bli samisk nationalscen i Sverige och ser att teatern har en viktig roll att spela vad gäller att främja de samiska språken och det samiska kulturlivet, inte bara i Norrbotten utan i hela landet.

Vad gäller övriga insatser på kulturområdet så är det avgörande att arbetet för att främja och utveckla samisk kultur bedrivs långsiktigt och strategiskt. Det är viktigt att redan existerande institutioner som till exempel *Tjállego-ahte* – författarcentrum i Sápmi får fortsätta sitt arbete enligt premisserna

och att Samernas bibliotek i Jokkmokk som vill bli ett samiskt resursbibliotek får förutsättningar för att bli det.